

GULYÁS ADRIENN

Új területek és témák a műfordítások kutatásában

A tanulmány az interdiszciplinaritás fogalma köré rendezve mutat be műfordításokat vizsgáló friss kutatásokat. A fordítástudományhoz hasonlóan, amely az alkalmazott nyelvészet egyik legjelentősebb ágává nőtte ki magát az 1960-as évek óta, a műfordításokat vizsgáló kutatások is legalább egy, de inkább két-három másik társtudomány tudásanyagát és/vagy kutatómódszertani eszköztárát használják. A példák a hagyományosabb diszciplína-társításoktól (nyelvészet és műfordítás-kutatás, irodalomtörténet és műfordítás-kutatás) haladnak a progresszívebb kutatási témák felé (színháztudomány és műfordítás-kutatás, gendertanulmányok és műfordítás-kutatás).

Kulcsszavak: műfordítás-kutatás, interdiszciplinaritás, kutatómódszertan, társadalomtudományok, bölcsészettudományok

Bevezetés

A tanulmány nem kimerítő, de kereteihez mérten informatív áttekintést ad a műfordításkutatás utóbbi évtizedeinek fontosabb témáiról. A műfordítás-tudomány (*literary translation studies*) a fordítástudomány azon ága, amely irodalmi szövegek fordításait tanulmányozza valamilyen tudományos elméleti keretben és/vagy módszerrel. Ezeket az elméleti kereteket és kutatási módszereket más bölcsészet- és társadalomtudományoktól kölcsönzi. A műfordítás-kutatás történeti fejlődéséből és vizsgálódásának tárgyából adódóan is interdiszciplináris jellegű.

Az interdiszciplinaritás eleve ott van a fordítástudományban, amely az alkalmazott nyelvészet egyik altudománya. A nyelvészeti kutatások elméleti keretei és módszertana mindvégig meghatározták a fordításkutatások irányát és jellegét. A műfordítás-tudományban azonban a vizsgált szövegek miatt a nyelvészet mellett az irodalomtudomány is hangsúlyos szerepet kap.

Mint minden fordítás, a műfordítás is közvetítés nyelvek és kultúrák között, de a műfordításban a közvetítés tárgya egy művészi igénnyel megformált, komplex jelentésű szöveg, amelyben a nyelv nem pusztán tartalmat közvetít. A tartalom az író stílusára jellemző formában jelenik meg, és a kettő egysége sajátos esztétikai hatást kelt. A műfordítónak tehát nem pusztán a forrásszöveg jelentését, hanem a forma és a tartalom egységéből adódó esztétikai hatást is vissza kell adnia, méghozzá a forrásnyelvtől eltérő nyelvi és kulturális közegben.

A műfordítónak ennél fogva értenie kell a forrásnyelv irodalmához, nyelvtanához, történelméhez, illik ismernie a tágabb kulturális és társadalmi környezetet, amelyben a szöveg létrejött. A műfordítást elemző kutatóknak hasonlóképpen érteniük kell mindezen diszciplínákhoz, ahhoz, hogy a műfordítást mint szöveget vagy mint tevékenységet vizsgálni tudják. Ezen felül ismerniük kell a kutatási témájuk tárgyalásához illeszkedő bölcsészet- vagy társadalomtudomány elméleti kereteit és módszertanát.

A műfordítások tudományos vizsgálatára alkalmazható tudományok kombinációs lehetőségei szerteágazóan sokfélék. Jelen tanulmányban kiemelnék ezek közül néhányat. A különféle kutatási területekre vonatkozó példáimat aszerint fogom rendezni, mely társtudományok kölcsönzik elméleti modelljeiket, módszertanukat, vagy egészítik ki sajátos látásmódjukkal az adott téma tanulmányozását. A diszciplínák hagyományos párosításaitól haladok egyre progresszívebb példák felé.

Kutatási területek és témák

Irodalomtudomány és műfordítás-kutatás

A műfordítás-kutatások egyik népszerű irodalomelméleti kulcsszava a paratextus. A paratextus eredetileg Genette (1987) terminusa, és a fordításkutatók mindmáig többé-kevésbé a genette-i értelemben használják. Paratextus minden olyan textuális elem, amely a szöveg percepcióját és recepcióját befolyásolja. Lehet a könyv címe, haskötője, tipográfiája, előszó, utószó, sőt a könyvhöz fizikailag nem kapcsolódó szöveg, például a szerzővel készült interjú is, amely a szöveg olvasatát megmásítja. Batchelor (2018) Genette terminusát alaposan körüljáró monográfiája azonban továbbmegy, mert a paratextus értelmét kiterjeszti a fordítás szövegére: a fordítás is az eredeti szöveg percepcióját módosító értelmezés.

A paratextusok azonban nem csak a fordított szöveget helyezik más megvilágításba: sokat elárulnak a fordítás keletkezésének körülményeiről, a fordító vagy a kiadó megfontolásairól, amelyek a fordított szöveg egészére kihatnak. Irodalom- és fordítástörténeti szempontból a paratextusok kordokumentumok is, lenyomatai a tágabb társadalmi kontextusnak, egy adott korszaknak, kultúrpolitikának.

Szintén érdekes kutatási kérdéseket vetnek fel a 2000-es évek óta egyre nagyobb számban megjelenő újrafordítások mind nemzetközi, mind magyar viszonylatban. Az új fordítások megkérdőjelezik a kanonizálódott első fordítások érvényességét és monopóliumát, megbolygatják intertextuális beágyazottságukat a célnyelvi irodalomban. Recepciójuk talán éppen ezért nem mindig egyértelműen pozitív. Az új fordítás mellett érvelő főként fordítói és kiadói paratextusok viszont rávilágítanak arra, hogy időről időre szükségessé válik a klasszikus szövegek újraértelmezése, többek között a műfordítói és a szerkesztői gyakorlat változása miatt.

A honosító stratégiák helyét átvették az idegenítő stratégiák, ahogy Kappanyos fogalmaz: „[a] korábbi évtizedek atyáskodóbb (és akarva-akaratlanul manipulatívabb) kulturális közegével szemben az olvasót ma sokkal inkább magára hagyjuk a szöveggel, közelebb engedjük az eredetihez” (2021, p. 213). Ennek okát Kappanyos az „információhoz való hozzáférés rendjének” (ibid.) radikális változásában, a technológiai és társadalmi fejlődésben látja.

Az újrafordítások tematikáját járja körül a Kappanyos tanulmányát is magában foglaló *Klasszikus művek újrafordítása* (2021) című tanulmánykötet, ötvözve a műfordítók gyakorlati szemléletmódját az irodalmárok elméleti megfontolásaival. A nemzetközi szakirodalom szintén foglalkozik a témával: lásd például Koskinen (2018) fejezetét az újrafordításról a *The Routledge Handbook of Literary Translation*-ben, a Cadera & Walsh szerkesztésében megjelent *Literary Retranslation in Context* (2017) című tanulmánykötetet vagy Dean-Cox *Retranslation* (2014) című monográfiáját.

Nyelvészet és műfordítás-kutatás

Ahogy a bevezetőben szó esett róla, az alkalmazott nyelvészet és a fordítástudomány tudománytörténetileg szorosan kötődnek egymáshoz, de közös az általuk vizsgált anyag, maga a nyelv is. Interdiszciplináris párosításuk mindmáig talán a legtermékenyebb, számos fordítástechnikai dilemma jól megragadható a nyelvészet elméleti keretei közt, annak terminológiájával és kutatómódszertanával. A kontrasztív nyelvészet, a pragmatika, a diskurzuselmélet megannyi fordítástudományi kutatásnak adott és ad továbbra is elméleti alapot (a két diszciplína közös kutatási területeiről lásd Šerban, 2013) áttekintését).

A műfordítások vizsgálhatók a nyelvészet olyan hagyományos elemzési szintjein is, mint a prozódia vagy a morfológia. A bevezetésben szó esett tartalom és forma szerzőre jellemző egységéről az irodalmi művekben: izgalmas kérdést feszeget Szénási (2018) tanulmánya a prozódia szerepéről a próza fordításban. A próza ritmusa, tagolása az író stílusának egyik fő sajátossága, mégis kevésbé kutatott terület, és a műfordítás oktatásában sem kap kitüntetett figyelmet. Az írói kreativitás egy másik megnyilvánulása a nevetető szándékú szóteremtés, amelynek fordítása nem mindig kivitelezhető ugyanazon szóteremtési eljárásokkal a célnyelven, mint a forrásnyelven (például a fordító szóösszetétellel „fordít le” egy szóképzést). A fordítók lexikai kreativitásának kutatása ez esetben a morfológia, a lexikológia, a kontrasztív nyelvészet és a fordításelmélet (például a különböző ekvivalenciaelméletek) elméleti és módszertani eszköztárát tudja kiaknázni (Gulyás, 2021).

A nyelvészet azonban nemcsak a műfordítás-elemzések terminológiáját és elméleti kereteit biztosíthatja a fordításkutatásnak, hanem a módszertanát is (lásd Heltai tanulmányát ugyanebben kötetben): népszerűvé vált a korpusznyelvészeti eszközök és módszertan alkalmazása irodalmi fordításkorpuszokon (a témáról lásd Laviosa, 2002 vagy Zanettin, 2014 írásait). A Trados-program segítségével például gyorsabban összevethető eredeti és fordítás, vagy akár több fordítás is, és a kapott eredmények könnyebben, kevesebb hibával számszerűsíthetők, mint a manuálisan végzett adatgyűjtésnél. A korpusznyelvészeti eszközök alkalmazására a műfordítás-kutatásban visszatérek alább, a „Gendertanulmányok és műfordítás-kutatás” részben.

Šerban (2013) nyelvészet és fordítástudomány kutatási keresztmetszetét leíró tanulmányának összegzésében amellet érvel, hogy bár a fordítástudomány kutatási témái jócskán túlmutatnak a nyelvészetten, és más diszciplínák (szociológia, kommunikációtudomány stb.) felé irányulnak, a nyelvészeti szaktudást nem nélkülözhetik. Mivel a fordítások nyersanyaga a nyelv, egyetértek Šerbannal abban, hogy a fordítástudományi kutatásokhoz elvárható a nyelvész alaplátnyelvveltség, amely nélkül nehezen lenne tárgyalható bármely, a nyelv működését vizsgáló téma.

Műfordítás-oktatás

Az utóbbi évtizedben elmondható, hogy – talán közvetlen gyakorlati alkalmazhatóságuk miatt – egyre népszerűbbek a fordítói specializációk az idegen nyelvű, alap és mester szintű bölcsészképzéseken. Ám míg a szakfordításban jól megragadhatók bizonyos terminológiai, fordítástechnikai, nyelvhelyességi problémák, amelyeknek bemu-

tatására és megoldására léteznek tananyagok és feladatsorok, a műfordítás oktatására nincs egyezményes módszertan vagy tankönyv.

A témáról megjelenő tanulmányokban a műfordítást oktató tanárok inkább egyéni tapasztalataikról, nehézségeikről, az oktatási gyakorlatukban kialakult módszereikről, szemléletmódjukról írnak (Gulyás, 2018; Horváth, 2018; Kiss, 2020; Pusztai-Varga, 2018). A műfordítás oktatására, oktathatóságára és a PETRA-E európai referenciakeretben meghatározott műfordítói kompetenciákra reflektálnak a 2021-ben megjelent *Iránytű az egyetemi fordítóképzéshez* (2021) című kötet első fejezetének szerzői is, de ezekben is inkább egyéni tapasztalatokról és az évek során kialakult, egyéni oktatói módszerekről van szó.

Módszerek, egyéni oktatási gyakorlatok tehát vannak, de hasznos lenne szisztematizálni és kutatásokkal megerősítve tananyag formájába önteni őket. A létező módszertanok általános fordítástechnikai útmutatók (lásd például Klaudy 1994-ben, 1997-ben, 2007-ben megjelent könyveit). Ezek vitathatatlanul hasznosak szak- és műfordítók számára egyaránt, a műfordítónak azonban az író stílusát vagy „hangját” is újra kell teremtenie, vagyis nem elhanyagolható szempont a műfordítóképzésben, hogy a jelöltek milyen filológiai és stílári érzékenységgel olvassák, és mennyire hozzáértően teremtik újra az irodalmi szövegeket az anyanyelvükön. Hiánypótló lenne egy magyar nyelvű, műfordításra összpontosító, a PETRA-E kompetenciarendszerére épülő tananyag kidolgozása, amely kiemelten fejlesztené a műfordító-jelöltek olvasási, szövegértelmezési és fogalmazási készségeit.

Szociológia és műfordítás-kutatás

A szociológiai szemléletmód a műfordítás-kutatásban a műfordítást és a műfordítót tágabb társadalmi közegükben értelmezi. Bourdieu tanítványa, Sapiro (lásd például Heilbron & Sapiro, 2007) szerint a műfordításnak kulcsszerepe van a kulturális tőke nemzetközi áramlásában, a kulturális javak mozgásában pedig – például abban, hogy adott könyvet vagy szerzőt hány más nyelvre fordítanak le, és mekkora példányszámban adnak el – leképeződnek a nyelvek és kultúrák politikai és gazdasági erőviszonyai. A műfordítások egyaránt építik kiadók, fordítók és szerzők presztízsét, hiszen minél több nyelvre fordítanak le adott művet, annál híresebb lesz a szerzője, és viszont: a szerző hírnevétől a műveinek fordítását megjelentető kiadó presztízse is növekszik.

Érdekesek azon kutatások is, amelyek a műfordítók mint kulturális közvetítők habitusát vizsgálják (Gouanvic, 2007). Habituson, amely szintén Bourdieu terminusa, a kimondott vagy hallgatolagos társadalmi elvárásoknak megfelelő, interiorizálódott gyakorlat értendő. A műfordítás példájánál maradván a rendszerváltás előtti műfordítói gyakorlatra jellemző volt, hogy az eredeti művek trágárságait eufemizálta vagy kihagyta. Vagyis a trágárságot nem a szerkesztő vagy cenzor húzta ki, hanem eleve bele sem került a szövegbe. A műfordító habitusa ez esetben annak a kimondatlan társadalmi elvárásnak felel meg, hogy az olvasók ízlése és szemérmessége nem tűrné a nyomtatásban megjelenő durvaságot.

A műfordítói habitus ehhez hasonló megnyilvánulásai tekinthetők öncenzúrának. A keleti blokk országaiiban, így Magyarországon is, a politika, pontosabban a kultúrpolitika hatása az irodalmi és ezen belül a műfordítói és kiadói gyakorlatra nem

volt elhanyagolható, mégis viszonylag kevésbé kutatott téma. Bart *Világirodalom és könyvkiadás a Kádár-korszakban* című könyvét (2002) nem követték más, mélyreható vizsgálatok a témában, és azoknak a szakembereknek a száma, akik Barthoz hasonlóan, szerkesztőként, műfordítóként, kiadóvezetőként dolgoztak a szocializmusban, és belülről ismerték a szakma működését, évről évre kevesebb.

A nemzetközi szakirodalmat is foglalkoztatja a vallási vagy politikai ideológia és műfordítás kérdése. A Ballard (2011) szerkesztette tanulmánykötet nemcsak a szovjet vagy a második világháború után szovjet befolyás alá került államok, hanem más, például a spanyol vagy a portugál diktatúrák vagy az arab világ vallási önkényuralmainak műfordítói gyakorlatát is görcső alá veszi. Egy másik, francia nyelven megjelent, nemzetközi kooperációban készült, de a kelet-közép-európai térségre, illetve azt észak-dél irányban kiterjesztve a balkáni és a balti államokra fókuszáló fordítástörténeti áttekintés az *Histoire de la traduction en Europe médiane des origines à 1989* (2019). A kötet, amelynek magyar résztvevői Ádám Anikó és Józán Ildikó voltak, szintén két külön fejezetet szentel cenzúra, öncenzúra, fordítói gyakorlat kérdésének és a fordítások recepciójának a totalitárius rendszerekben.

A szociológia látásmódja, elméleti keretei, kutatási módszerei, vagyis a műfordítást szűkebb-tágabb társadalmi közegében vizsgáló szemléletmód eddig is, és remélhetőleg ezután is sok ígéretes kutatásnak ad majd alapot.

Színháztudomány és műfordítás

A drámafordítás eltér a próza- és versfordítástól annyiban, hogy a színpadra állítás igényei, a rendezői koncepció felülírhatják a drámaíró szándékát és/vagy szövegét, tehát a műfordítás nem annyira szövegközpontú, mint a prózánál vagy a líránál, inkább adott rendezői olvasatra vagy célnyelvi közegre adaptált. Egyre gyakoribb, hogy rendezők újrafordítatnak egy-egy színdarabot, mert a létező fordítások nem úgy értelmezik a szöveget, ahogy ők olvassák. A Károli Gáspár Református Egyetem 2018-ban rendezett műfordítói szakmai napján Rideg Zsófia, a Nemzeti Színház dramaturgja elmondta (a kerekasztal-beszélgetés átiratának idevonatkozó részét lásd Gulyás et al., 2021, pp. 215–217), hogy Silviu Purcărete rendezéséhez újrafordította Molière *Scapin furfangjai* című darabját *Scapin, a szemfényvesztő* címen. Purcărete az eredeti szöveget kétértelműségekkel teli, sötét tónusú vígjátékként olvasta, amelyhez képest a létező magyar fordítások leegyszerűsítően könnyednek tűntek. Rideg igyekezett a rendezéshez készített fordításában ezt a rendezői olvasatot a szöveg szintjén megerősíteni.

Ugyancsak a színházi fordítások adaptációs jellegére hoz példákat Csikai (2021) tanulmánya, amely Csehov *Sirály*-ának három író fordítását hasonlítja össze, három különböző politikai és kulturális helyzetben. A Thomas Kilroy-féle, 1981-es első változatot ír kontextusba helyezi át, „írésíti” az orosz drámát. Szerves része „egy, az 1980-as években szerveződő kulturális projektnek, és annak, amit e projekt képviselt, azaz a ... kulturális és intellektuális dekolonizációnak” (Csikai, 2021, p. 128). A második fordítás, Michael Westé, 1999-ben már egy gazdaságilag megerősödött Írországban születik, és egyáltalán nem honosítja az eredetét. A harmadik, 2016-os író *Sirály* szintén Michael West újrafordítása, vagy inkább adaptációja újra Írországba helyezi és modernizálja a cselekményt, és lesz bikus szerelmi szálát vissz a történetbe egy évvel

az után, hogy az országban törvényessé tették az azonos neműek házasodását. Csikai kutatása rávilágít, hogyan hatnak társadalom és identitás változó viszonyai egyazon klasszikus dráma különböző fordításaira.

A színháztudomány és a műfordítás-kutatás interdiszciplináris párosítása nem tartozik a leggyakoribb kombinációk közé, ugyanakkor a műfordítás gyakorlatával kapcsolatban nagyon is általános kérdéseket feszeget: meddig tart a fordítói szabadság, hol a határ a szöveg integritása és a célközönség elvárása között, felülírhatja-e a fordítás szövegűségét a szükség, hogy a színpadon többnyire egy másik korszak, más nyelvű, más kultúrájú közönségre kell hatnia?

Genderkutatás és műfordítás-tudomány

Simon *Gender in Translation* (1996) című monográfiája már az 1990-es évek végén rámutatott, hogy a fordítók tanult nemi szerepe, vagyis gender-e – a bourdieui habitus részeként – hat, és tetten is érhető a fordítások szövegében. Ezt bizonyítja például Zeven & Dorst (2020) F. Scott Fitzgerald a *The Great Gatsby* című regényének két holland fordítását elemző tanulmánya. Zevenék azt vizsgálták, hogy az 1948-as, Lili Cornils-féle és az 1985/1999-es, Susan Janssen-féle holland szövegváltozatban, Daisy karakterének leírásainál mennyire erősít a fordítás gender sztereotípiákat, és milyen mértékben adja vissza az eredeti szöveg kétértelműségeit. Azt találták, hogy mindkét holland fordítás kissé leegyszerűsítve értelmezi Daisy karakterét, és a fordítók az „üres, felszínes és manipulatív gazdag nő” sztereotípiáját erősítik, az 1948-as fordítás sokkal inkább, mint az 1985-ös.

Míg Zevenék kutatása egy karakterábrázolás fordításaiban keres gender sztereotípiákat, Meng (2019) a kritikai diskurzuselemzés és a korpusznyelvészet módszereit használva vizsgálja a fordító genderének megnyilvánulásait a fordítások szövegében. Egy kínai regény brit és amerikai angol fordítását elemezte; a brit szöveget nő, az amerikaiat férfi fordította. Meng szerint az amerikai fordítás hagyományos és szövegű, a fordító láthatatlan. A brit fordítónő láthatósága a szövegben és paratextusaiban sokkal inkább tetten érhető: előszót ír a fordításhoz, lábjegyzeteket fűz a szöveghez, bizonyos, szexista részeket kihagy vagy átír. A brit fordításban tehát Meng szerint a fordító ideológiai meggyőződése miatt sérül a szövegűség.

Mint a műfordítás-elemzéseknek általában, Zeven & Dorst, valamint Meng kutatásának a szerzők által is említett gyengesége, hogy vizsgálódásaik hatóköre és eredményei egy-egy műre és annak fordításaira korlátozódnak. Több elemzésre, esettanulmányra, nagy korpuszok szisztematikus vizsgálatára lenne szükség ahhoz, hogy általános érvényű megállapításokat lehessen tenni a műfordítás-kutatás bármely területén.

Összegzés

Ahogy a bevezetőben említettem, a tanulmány nem ad kimerítő áttekintést a műfordítás kutatásában érintett összes társtudományról. Említhettem volna a filozófiát, a kommunikáció- vagy a médiatudományt, a pszichológiát és más bölcsészeti- vagy társadalomtudományokat, minden olyan tudományt, amelynek nyelvhez, kultúrához, identitáshoz köze van. A diszciplínatársításokban minden esetben közös a vizsgálódás tárgya, vagyis a műfordítás mint tevékenység vagy mint szöveg, paratextusokkal

(elő- és utószavakkal, fordításkritikákkal stb.) vagy anélkül. Példáimmal igyekeztem megmutatni, hogy a műfordítás-kutatáshoz társuló diszciplínák adhatnak elméleti keretet vagy fókuszot, de módszertanukat is kölcsönözhetik a kutatott témáknak. A műfordítás-tudomány interdiszciplinaritása jól példázza, hogy a különböző tudományok ismeretanyagának, módszertanának, elméleteinek ötvözése milyen sokféle gyümölcsöző kutatás alapja lehet.

IRODALOM

- Ballard, M. (2011, Ed.). *Censure et traduction*. Artois Presses Université.
- Bart, I. (2002). *Világirodalom és könyvkiadás a Kádár-korszakban*. Osiris.
- Batchelor, K. (2018). *Translation and Paratexts*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781351110112>
- Cadera, S. M. & Walsh, A. S. (2017, Eds.). *Literary Translation in Context*. Peter Lang. <https://doi.org/10.3726/b10749>
- Chalvin, A., Muller, J.-L., Talviste, K. & Vrinat-Nikolov, M. (2019, Eds.). *Histoire de la traduction en Europe médiane des origines à 1989*. Presses Universitaires de Rennes.
- Csikai, Zs. & Kóbor M. (2021). *Íránytű az egyetemi fordítóképzéshez. A műfordítás-oktatás kérdései*. Kontraszt Plusz Kft.
- Csikai, Zs. (2021). Sirályok Írországban – Csehov *Sirály*ának műfordításairól és színpadi adaptációiról az ír politikai és kulturális helyzet alakulásának függvényében. In Gulyás, A., Mudriczki, J., Sepsi, E. & Horváth, G. (2021, Eds.), *Klasszikus művek újrafordítása* (pp. 123–135). KRE–L'Harmattan.
- Deane-Cox, Sh. (2014). *Retranslation: Translation, Literature and Reinterpretation*. Bloomsbury.
- Gennette, G. (1987). *Seuils*. Éditions du Seuil.
- Gouanvic, J.-M. (2007). Objectivation, réflexivité et traduction. Pour une re-lecture bourdieusienne de la traduction. In Wolf, M. & Fukari, A. (2007, Eds.). *Constructing a Sociology of Translation* (pp.79–92). John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/btl.74.06gou>
- Gulyás, A. (2018). Oktató-e a műfordítás? In Szabó, D. & Lőrinszky, I. (Eds.) *A műfordítás alapkérdései. Revue d'Études françaises* 22. (pp. 29–36). CIEF.
- Gulyás, A. (2021). Lexical creativity and humor in translation: On Rabelais' linguistic genius and the difficulties in translating his works. *Lexis 17, Humor, creativity and lexical creation*. <https://doi.org/10.4000/lexis.5143>
- Gulyás, A., Mudriczki, J., Sepsi, E. & Horváth, G. (2021, Eds.). *Klasszikus művek újrafordítása*. KRE–L'Harmattan.
- Heilbron, J. & Sapiro, G. (2007). Outline for a sociology of translation. Current issues and future prospects. In Wolf, M. & Fukari, A. (2007, Eds.). *Constructing a Sociology of Translation* (pp. 93–107). John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/btl.74.07hei>
- Horváth, G. (2018). A műfordításról dióhéjban. Gondolatok és gyakorlati példák a műfordítás oktatásának kapcsán. In Dróth J. (Ed.) *Gépiesség és kreativitás a fordítási piacon és a fordításoktatás különböző szintjein* (pp. 71–89). KRE–L'Harmattan.
- Kappanyos, A. (2021). Fordítás és recepció. In Gulyás, A., Mudriczki, J., Sepsi, E. & Horváth, G. (2021, Eds.). *Klasszikus művek újrafordítása* (pp. 201–213). KRE–L'Harmattan.
- Kiss, Zs. (2020). A „lehetetlen műfaj” kísértésében: Betekintés a Műfordítás mint alkotó írás (1–2.) szemináriumok munkamódszerébe. In Dróth Júlia (Ed.) *Fordítási és szaknyelvi gyakorlatok a távoktatásban* (pp. 223–251). KRE – L'Harmattan Kiadó.
- Klaudy, K. (1994). *A fordítás elmélete és gyakorlata. Angol, német, francia, orosz fordítástechnikai példatárral*. Scholastica.

- Klaudy, K. (1997). *Fordítás II. Bevezetés a fordítás gyakorlatába. Angol, német, orosz fordítástechnikai példatárral*. Scholastica.
- Klaudy, K. (2007). *Languages in Translation. Lectures on the theory, teaching and practice of translation. With illustrations in English, French, German, Russian and Hungarian*. Scholastica.
- Koskinen, K. (2018). Revising and Re translating. In Washbourne, K. & Van Wyke, B. (Eds.), *The Routledge Handbook of Literary Translation*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315517131-21>
- Laviosa, S. (2002). *Corpus-based Translation Studies: Theory, Findings, Applications*. Rodopi. <https://doi.org/10.1163/9789004485907>
- Meng, L. (2019). *Gender in Literary Translation. A Corpus-Based Study of the English Translations of Chenzhong De Chibang*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-981-13-3720-8>
- Pusztai-Varga, I. (2018). Élet ÉS fordítás: műfordítói kompetencia régen és ma. In *Fordítástudomány*, 20(1), 36–46.
- Simon, Sh. (1996). *Gender in Translation. Cultural identity and the politics of transmission*. Routledge.
- Şerban, A. (2013). Linguistic Approaches in Translation Studies. In Millán, C. & Bartrina, F. (Eds.), *The Routledge Handbook of Translation Studies* (pp. 726–774). Routledge.
- Szénási, F. (2018). Kötött formák a prózában – kötöttségek a prózafordításban. *Filológiai Közlöny*, 2018/1, 17–24.
- Zanettin, F. (2014). Corpora in Translation. In House, J. (Ed.), *Translation: A Multidisciplinary Approach. Palgrave Advances in Language and Linguistics. 178–199*. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137025487_10
- Zeven, K. & Dorst, A. G. (2020). A beautiful little fool? Re translating Daisy Buchanan in *The Great Gatsby*. *Perspectives*, 29(5), 661–675. <https://doi.org/10.1080/0907676X.2020.1778047>

Current issues and topics in literary translation studies

The article provides a non-exhaustive overview of recent topics in literary translation studies. It is structured around the notion of interdisciplinarity, which is inherent in translation studies. Literary translation studies, a subfield of applied linguistics, also involve literature as a discipline, since they explore literary texts and their renderings in other languages. However, a number of other humanities and social sciences can also be involved in the study of literary translation, for example history, sociology or gender studies. These disciplines might provide a theoretical framework or their methodology for the discussion of translation-related problems. The article presents examples ranging from traditional to less conventional combinations of disciplines in the field of literary translation studies.

Keywords: literary translation studies, interdisciplinarity, research methodology, social sciences, humanities